

ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคอธเป็นไทย

สอบ วันที่

๒๕๖

๑. กมฺมมฺหา นาม กสิโครกฺขวณิซฺชาทโยติ อธิ วุตฺตํ ฯ

กสิติ กสิกรมฺ ๑ วณิซฺชาติ ชงฺฆวณิซฺชสภวณิซฺชาทิ วณิซฺชปโถ ๑ โครกฺขนฺติ
อตฺตโน วา ปเรสฺส วา คาโว รกฺขิตฺวา ปญฺจโครสฺวิกกเยน ชีวนกมฺมมฺหาติ มฺลปณฺณาสเก
มหาทฺกฺขกฺขนฺธสุตฺตวณฺณนา ฯ

กสนํ กสิติ กสิคฺคหณฺน สพฺโพ กสิปฏฺิพฺโพ ชิวิตฺตปาโย คทิตฺติ อาห กสิติ
กสิกรมฺมฺหาติ ๑ ชงฺฆวณิซฺชาติ ชงฺฆสฺตถวเสน วณิซฺชมาห ๑ สภวณิซฺชาติ สภวณิซฺชวเสน ๑
อาทิสทฺเทน นาววณิซฺชาทิวเสน สโวหาโร ๑ วณิซฺชปโถติ วณิซฺชมคฺโค ทานคฺคหณฺนเสน
สโวหาโรติ อตฺถโถติ ตมฺมฏฺีกา ฯ

มชฺฉิมปณฺณาสเก วาเสฏฺฐสุตฺเต ปน กสิฏฺฐานเ โครกฺขา อาคตา ๑ ภควตา วุตฺตํ ทิ
ตตฺถ

โย ทิ โกจิ มนุสฺเสสฺสุ

โครกฺขํ อฺปชิวติ

เอวํ วาเสฏฺฐ ฆานาหิ

กสโก โส น พฺราหฺมณฺโณติ ๑

โครกฺขนฺติ เขตฺตรกฺขํ ๑ กสิกรมฺมฺหาติ วุตฺตํ โหติ ๑ โคติ ทิ ปฐฺวียา นามํ ตสฺมา
เอวมาหาติ ตพฺพณฺณนา ๑

สามณฺญโฆหนา วิเสสนิวิฏฺฐา โหตีติ อาห โครกฺขนฺติ เขตฺตรกฺขนฺติ ๑ เตนหา โคติ
ทิ ปฐฺวียา นามนฺติ ตมฺมฏฺีกา ๑

ตสฺมา ยตฺถ ทฺวยํ เอกโต อาคตํ ตตฺถ กสิโต อณฺญา โครกฺขา ยตฺถ โครกฺขา ว ส
ปกรณโต ญฺาตพฺพา ๑

กาลาติกฺกมฺนาหิ ปน เตสํ อากฺุลาโว นาม ๑ เตนฏฺฐกาถายํ กาลณฺญตฺยา ปฏฺิรูป-
การิตฺยา อนลสฺตยา อุกฺุณฺนวิริยสฺมปฺทาย อพฺยสนฺนียตฺยา จ กาลาติกฺกมฺนอปฏฺิรูปกรณฺออกฺรณ-
ลิตฺถกรณนาทิกฺกุลาทิวริทิตาติ วุตฺตํ ๑ ตตฺถ โย กตฺตพฺพกาลํ อหาเปตฺวา กรมฺ กโรติ โส
กาลณฺญ นาม ๑ ลมิตฺพพฺพนสฺส ปฏฺิรูปํ กโรนฺโต ปน ปฏฺิรูปการี นาม ๑ อีทิสฺ ทิ ฌนํ
วิษฺหติ ๑ เตนหา ภควา ยกฺขสฺยตฺเต อาพฺวกยฺกขสฺส ฌมฺมํ เทเสนโต ๑

ปฏฺิรูปการี ฐฺวรา

อุกฺุณฺนาตา วิษฺหเต ฌนฺนติ ๑

ตตถ เทสกาลาทีน อหาเปตฺวา โลกียสฺส โลกุตฺตรสฺส วา ชนสฺส ปฏฺฐีรูปํ อธิคมุพายํ
กโรตีตี ปฏฺฐีรูปการี ฯ ฐรวาติ เจตฺตลิกวิริยวเสน อนิกฺขิตตฺตฺตฺโร ฯ

อฏฺฐจฺจาทาติ

โย จ สีตญฺจ อญฺหญฺจ ตินา ภียโย น มญฺญตีตี-
อาทินา นเยน กายิกวิริยวเสน อฏฺฐจฺจานสมฺปนฺโน อลฺลิตฺตปรกฺกโม ฯ วินฺหเต ชนฺนตี เอกมุสิกาย
นจิริสฺเสว จตฺตฺสสฺสทสฺสสงฺขยํ จุฬกนฺเตวาลี วีย โลกียชนญฺจ มหฺลลคมฺมหาตีสฺสตฺเถโร วีย
โลกุตฺตรชนญฺจ ลมฺตีตี ตพฺพณฺณนา ฯ

[๓๙๙] กมฺมมฺหา นาม กสิโครกฺขวณิซฺชาทโยติ อธิ วุตฺตํ ฯ

กสิติ กสิกมฺมํ ฯ วณิซฺชาติ ชงฺฆวณิซฺชสภวณิซฺชาทิ วณิซฺชปโต ฯ โครกฺขนฺติ
อตฺตโน วา ปเรสํ วา คาโว รกฺขิตฺวา ปณฺจโครสวิกฺกเยน ชีวนกมฺมมฺหาติ มฺูลปณฺณาสก
มฺหาทฺุกทฺุกนฺธสฺสฺตฺตวณฺณนา ฯ

กสนํ กสิติ กสิคฺคหณฺณ สพุโป กสิปฏิพุทฺโธ ชีวิตฺุปาโย คหิตฺติ อาท กสิติ
กสิกมฺมมฺหาติ ฯ ชงฺฆวณิซฺชาติ ชงฺฆสฺสฺตฺตวเสน วณิซฺชมาหิ ฯ สภวณิซฺชาติ สภวณิซฺชวเสน ฯ
อาทิสทฺเทน นาววณิซฺชาทิวเสน สิวาโร ฯ วณิซฺชปโตติ วณิซฺชมคฺโค ทานคฺคหณฺนวเสน
สิวาโรติ อตฺโตติ ตมฺภูทิกิ ฯ

[๓๙๙] ท่านกล่าวไว้ ในอรรถกถามงคลสูตรนี้ว่า "อุบายเครื่องเลี้ยงชีวิตมีกิจกรรม
โครักขกรรม และพาณิชกรรมเป็นต้น ชื่อว่าการงาน ฯ

อรรถกถามหาทุกขัชนีสูตร ในมูลปณฺณาสกัว่า "กรรมคือการไถ ชื่อว่า กสิกรรม ฯ
ทางแห่งการค้าขายมีการค้าขายด้วย (กำลัง) แข็ง และการค้าขายด้วยเกวียนเป็นต้น ชื่อว่า
พาณิชกรรม ฯ กรรมคือการเป็นอยู่ด้วยการรักษาโคของตนหรือของชนอื่น แล้วขายปญฺจ-
โครส ชื่อว่า โครักขกรรม" ฯ

ฎีกามหาทุกขัชนีสูตรนี้ว่า "การไถ ชื่อว่า กสิ เหตุนั้น อุบายเครื่องเลี้ยงชีวิต
อันเนื่องด้วยการไถทั้งหมด พระศาสดาทรงถือเอาด้วย กสิ ศัพท์ เหตุนั้น พระอรรถกถา-
จารย์จึงกล่าวว่า กรรมคือการไถ ชื่อว่า กสิกรรม ฯ ท่านกล่าวการค้าขายด้วยสามารถหมู่
พ่อค้าผู้ไปด้วย (กำลัง) แข็ง ด้วยบพว่า ชงฺฆวณิซฺชา ฯ กล่าวการค้าขายด้วยสามารถ
พ่อค้าผู้ไปด้วยเกวียน ด้วยบพว่า สภวณิซฺชา ฯ การซื้อขายด้วยสามารถการค้าขายทาง
เรือเป็นต้น พึงสงเคราะห์ด้วย อาทิสศัพท์ ฯ ทางการค้าขาย ชื่อว่า วณิซฺชปโต, อธิบายว่า
การซื้อขายพึงสงเคราะห์ด้วยสามารถการให้และการรับ" ฯ

[๔๐๐] มชฺฉิมปณฺณาสเก วาเสฏฺฐสุตฺเต ปน กสิญฺฐาเน โครกฺขา อาคตา ฯ ภควตา
วุตฺตํ ทิ ตตฺถ

โย ทิ โกจิ มนุสฺเสสุ

โครกฺขํ อุปชีวติ

เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ

กสโก โส น พุราหฺมเณติ ฯ

โครกฺขนฺติ เขตฺตรกฺขํ ฯ กสิกรมฺนฺติ วุตฺตํ โหติ ฯ โคติ ทิ ปุจฺฉวียา นามํ ตสฺมา
เอวมาหาติ ตพฺพณฺณนา ฯ

สามญฺญโจหนา วิเสสนิวิญฺฐา โหตีติ อาท โครกฺขนฺติ เขตฺตรกฺขนฺติ ฯ เตนาท โคติ
ทิ ปุจฺฉวียา นามนฺติ ตมฺภิกฺกา ฯ

[๔๐๐] แต่ในวาเสฏฐสูตร ในมชฺฉิมปณฺณาสกํ โครกฺข คัพฺพ มาในที่แห่ง กสิ คัพฺพ ฯ
สมจริงตามที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ในสูตรนั้นว่า

**"วาเสฏฐะ ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ในหมู่มนุษย์ มนุษย์ผู้ใดผู้หนึ่ง
ยอมอาศัยโครกขกรรมเลี้ยงชีวิต, มนุษย์นั้น เป็นชวานา
หาใช่เป็นพราหมณ์ไม่" ฯ**

อรรถกถาวาเสฏฐสูตรนั้นว่า "บทว่า โครกฺข ได้แก่ การรักษา ฯ มีคำอธิบายว่า
'กสิกรรม' ฯ เพราะคำว่า โค เป็นชื่อแห่งแผ่นดิน เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัส
อย่างนั้น" ฯ

ฎีกาวาเสฏฐสูตรนั้นว่า "การท้วงความที่ โครกฺข คัพฺพ และ กสิ คัพฺพ มีอรรถเสมอกัน
เป็นกิริยาซึ่งตั้งลงโดยแปลกกัน **เหตุ**นั้น พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวว่า 'บทว่า โครกฺข
ได้แก่ การรักษา' ฯ เพราะฉะนั้น ท่านจึงกล่าวว่า 'เพราะคำว่า โค เป็นชื่อแห่ง
แผ่นดิน' ฯ

ตสฺมา ยตถ ทูยํ เอกโต อาคตํ ตตฺถ กสิโต อญฺญา โครกฺขา ยตถ โครกฺขาว สา
ปกรณโต ญาตพฺพา ฯ

[๔๐๑] กาลาติกฺกมฺหาทิ ปน เตสํ อากุลภาโว นาม ฯ เตนฺนุจฺจกถายํ กาลญฺจตฺตาย
ปฏฺวิรูปการิตาย อนลสฺตตาย อญฺญานวิริยสมฺปทาย อพฺยสนฺนียตฺตาย จ กาลาติกฺกมฺนอปฺปฏิรูปกรณ-
อกรณลสิถิลกรณนาทิกากุลภาววิริทิตาติ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ โย กตฺตพฺพกาลํ อหาเปตฺวา กมฺมํ กโรติ
โส กาลญฺจ นาม ฯ ลภิตพฺพชนสฺส ปฏฺวิรูป กโรนฺโต ปน ปฏฺวิรูปการี นาม ฯ อีทิสฺส ทิ ฌนํ
วิหฺหติ ฯ เตนฺนาท ภาควา ยกฺขสฺสยฺตฺเต อาพฺวกยฺกขสฺส ฌมฺมํ เทเสฺนโต ฯ

เพราะฉะนั้น โครกข คัพพ์ และ กสิ คัพพ์ทั้ง ๒ มารวมกันในที่ใด ในที่นั้น
โครกข คัพพ์ ฟังรู้ว่าเป็นอย่างอื่น (ต่าง) จาก กสิ คัพพ์, โครกข คัพพ์เท่านั้น มาในที่ใด
ในที่นั้น โครกข คัพพ์นั้น ฟังรู้โดยการทำทั่วไป ฯ

[๔๐๑] ก็เหตุมีการล่วงเวลาเป็นต้น ชื่อว่า ความที่การทำงานเหล่านั้นอากุล ฯ ด้วย
เหตุนั้น ในอรรถกถา ท่านจึงกล่าวว่า "การทำงานทั้งหลาย ชื่อว่า เว้นจากความเป็นการทำงาน
อากุลมีการล่วงเวลา การทำไม่สมควร การไม่ทำ และการทำย่อหย่อนเป็นต้น เพราะความ
ที่บุคคลเป็นผู้รู้จักกาล เป็นผู้ทำสมควร เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน ความถึงพร้อมด้วยความเพียร
คือความหมั่น และเพราะความที่การทำงานไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเสีย" ฯ ในเหตุทั้งหลาย
มีความเป็นผู้รู้กาลเป็นต้นนั้น ผู้ใดไม่ยังกาลที่ตนพึงทำให้เสื่อมเสียไปแล้วทำงาน ผู้นั้น
ชื่อว่า ผู้รู้จักกาล ฯ อนึ่ง ผู้ทำ (การงาน) ให้สมควรแก่ทรัพย์ที่ตนพึงได้ ชื่อว่า ผู้ทำ
สมควร ฯ ด้วยว่า ผู้เช่นนี้ ย่อมประสพทรัพย์ ฯ ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาค เมื่อจะ
ทรงแสดงธรรมแก่อาฬวกยักษ์ จึงตรัสไว้ในยักขลังยุตว่า

[๔๐๒] ปฏิรูปการี ชุรวา อุกฺกุลาตา วินฺทเต ชนฺนติ ฯ

ตตถ เทสกาลาทีนึ อทาเปตฺวา โลกียสฺส โลกุตฺตรสฺส วา ชนฺสส ปฏิรูปี อธิคมฺพายํ
โกโรตีติ ปฏิรูปการี ฯ ชุรวาติ เจตสิกวิริยวเสน อนิกฺขิตฺตฺรุโร ฯ

อุกฺกุลาตาติ

โย จ สีตญฺจ อุณฺหญฺจ ตินฺนา ภียโย น มณฺญตีติ-

อาทินา นเยน กายิกวิริยวเสน อุกฺกุลาณสมฺปนฺโน อสิถิลปรกฺกโม ฯ วินฺทเต ชนฺนติ เอกมฺมุสิกาย
นจิริสฺเสว จตฺตสฺสทสฺสสงฺขยํ จุฬกนฺเตวาลี วิย โลกียชนฺญจ มหฺลลคมฺมหาติสฺสเถโร วิย
โลกุตฺตรชนฺญจ ลภตีติ ตพฺพณฺณหา ฯ

[๔๐๒] "บุคคลผู้มีฐานะ ผู้หมั่น ทำสมควร ย่อมหาทรัพย์ได้" ฯ

อรรถกถายกษสํยุตฺตํนํว "ในกึ่งคานันํ พิงฺทราบวินิจฉัยดํจันนี : บุคคลชื่อว่า
เป็นผู้ทำสมควร เพราะไม่ยังโอกาสมีประเทศและกาลเป็นต้นให้เสื่อม ทำสมควร คือให้เป็น
อุบายแก่การบรรลุทรัพย์อันเป็นโลกียะหรือโลกุตฺตระ ฯ บทว่า ชุรวา ได้แก่ผู้มีฐานะอันไม่
ทอดทิ้ง ด้วยสามารถความเพียรทางจิต ฯ

บทว่า อุกฺกุลาตา ความว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยความหมั่น มีความบากบั่นไม่ย่อหย่อน
ด้วยสามารถความเพียรทางกาย โดยนัยว่า

'ผู้ใด ไม่สำคัญหนาวและร้อนยิ่งไปกว่าหญ้า' เป็นต้น ฯ

สองบทว่า วินฺทเต ชนํ ความว่า ผู้นั้น ย่อมได้โลกียทรัพย์ ดังคนใช้ของจุฬก-
เศรชฺฐีได้ทรัพย์นับได้สี่แสนชั่วเวลาไม่นาน เพราะหนูเพียงตัวเดียว และย่อมได้โลกุตฺตรทรัพย์
ดังพระมหาติสฺสเถระผู้เฒ่า" ฯ